

چارچوب تحلیلی و روش شناسی باززنده سازی مجموعه تاریخی - مذهبی مولانا

فهیمة عامری^۱*

۱- کارشناس ارشد مرمت و احیا ابنیه تاریخی، دانشگاه تهران

E-mail: Fahimeh.ameri@ut.ac.ir

چکیده

بافتهای تاریخی شهرها دربردارنده ارزشهای تاریخی - فرهنگی بوده و میراث گرانبهایی برای نسلهای آتی به شمار می آید. گاهاً در بافتهای تاریخی شهرها شاهد مجموعه های تاریخی - مذهبی هستیم. این مجموعه ها در پیرامون مقابر عارفان بزرگ شکل گرفته اند و به دلیل داشتن ارزش های مذهبی - فرهنگی و کالبدی، به علت وجود این عارفان، دارای ارزش و اعتبار جهانی هستند. اگر سیاستهای طراحی در بناهای مذکور به گونه ای اعمال شود که به باززنده سازی ارزش های کالبدی و معنوی آنها کمک کند، زمینه ساز توجه به این گونه بناها در سطح ملی و فراملی خواهد شد و بستر مناسب جهت جذب توریست خارجی و داخلی را مهیا خواهد کرد. و در نهایت شاهد نمایش معماری شهر اسلامی خواهیم بود. معماری همواره به نوعی با یک تفکر بنیادین ارتباط داشته است. این مجموعه ها به عنوان یکی از مراکز مهم عارفان و تصوف نیز متأثر از اندیشه ها و مفاهیم عرفانی بوده است و این مفاهیم در شکل گیری این مجموعه ها تأثیر گذار بوده است. که نقش مؤثری در شکل گیری و توسعه بسیاری از شهرهای ایران و سایر مناطق تحت نفوذ اسلام داشته اند. بنابر آنچه بیان شد انگیزه اصلی از نگاشتن مقاله حاضر، بررسی تحلیلی روش شناسی باززنده سازی مجموعه تاریخی - مذهبی مولانا به عنوان یک مجموعه موفق است. زیرا می توان از این مؤلفه ها، به راهکارها و شیوه های مداخله در سایر مجموعه های تاریخی - مذهبی نیز دست یافت. این مقاله به دنبال آن است تا با رهیافتی کیفی، مؤلفه های مؤثر در باززنده سازی مجموعه مولانا شناسایی شوند و در قالب یک چارچوب تحلیلی - روش شناسی، ارائه گردد. الگوی مفهومی مقاله پیش رو بر اساس روش تحقیق تحلیلی - توصیفی و با تکیه بر مطالعات کتابخانه ای به دست آمده است و از راهبرد استدلال منطقی در فرآیند شکل گیری این مقاله، بهره گرفته شده است. در پایان، نتایج بررسی ها بیانگر آن بود که عوامل اصلی در باززنده سازی مجموعه مذکور، عوامل کالبدی - فضایی، عملکردی، اقتصادی - گردشگری، مدیریتی، اجتماعی، فرهنگی - تاریخی، مبلمان شهری، سیما و منظر و حمل و نقل بوده است.

واژه های کلیدی: بافت تاریخی، باززنده سازی، ارزش کالبدی و معنوی، مجموعه مولانا.

مقدمه

در طول دوره اسلامی ایران، مجموعه بناهای آرامگاهی فاخری ساخته شده است که گروه ویژه ای را در معماری تشکیل میدهند. هسته اولیه شکل گیری مجموعه های مزبور تدفین یک فرد شاخص مذهبی و یا سیاسی بوده است و سپس در همان زمان یا در طول زمان های بعد بناهای جانبی دیگری چون مسجد، مدرسه، خانقاه، کاروانسرا و ... به مقبره افزوده شده است [۱]. تمرکز و توجه به این مجموعه ها می تواند باعث ایجاد یا گسترش شهرها در این محدوده ها یا تبدیل آن به قطب گردشگری شود و در نهایت شاهد نمایش معماری شهر اسلامی خواهیم بود. باززنده سازی یا تجدید حیات میراث معماری و